

เทศน์เช้า วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาคนเราไม่เจอสิ่งใด มันก็ไม่ได้ไปตรวจสอบตัวเอง เวลาไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น เราว่าเรา สุขสบายทั้งนั้นแหละ แต่พอมีอะไรเกิดขึ้นมา เวลากระทบเข้าไปมันจะแสดงออก การแสดงออก นั้นถ้าจิตใจได้ฝึก มีพื้นฐานมา จิตนั้นจะทำให้เราไม่ทุกข์ระทมจนเกินไป

คำว่าไม่ทุกข์ไม่มี คำว่าไม่ทุกข์เป็นไปไม่ได้ ทุกข์แน่นอน เพราะมันเป็นสัจจะ มันเป็นความจริงอยู่แล้ว นี่ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง มีแต่ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ และทุกข์ดับ ไป นี่อริยสัจ เห็นไหม ถ้ามันทุกข์ แต่ทุกข์นี้เรามีกรรมในหัวใจของเรา เราจะเข้าใจได้ พอเรา เข้าใจได้เราปล่อยวาง

“ทุกข์ควรกำหนด สมุทัยควรละ”

เราไปละต้นหาความทะยานอยากที่จะไม่ให้เกิดทุกข์ เราบอกว่าทุกข์เราไม่ต้องการ สิ่ง ใดที่เกิดขึ้นมาบีบคั้นหัวใจเราเราไม่ต้องการ เราไม่ต้องการแต่มันเป็นความจริง เราเป็นความจริง มันเป็นความจริงใช่ไหม? สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันแปรสภาพของมัน มันแปรปรวนไป ตลอดเวลา ไม่มีสิ่งใดคงที่ เรายึดสิ่งใดไว้เป็นของเราไม่ได้เลย ในเมื่อเรายึดสิ่งใดของเราไม่ได้ เลย มันเป็นทุกข์ไหม? มันเป็นทุกข์ ทุกข์มันเป็นความจริงอยู่แล้ว แต่ถ้าเรามีกรรมในหัวใจ เรา ไปเข้าใจ เห็นไหม เราไม่ให้ต้นหาความทะยานอยากครอบงำเรา

ต้นหานั้นต้องการให้สมความปรารถนาไง นี่ค้นหา-วิภาตค้นหา อยากได้และไม่อยาก ได้ ไม่อยากได้ก็ผลัดไต่ สิ่งใดที่ไม่พอใจก็ผลัดไต่ สิ่งใดที่อยากได้ก็อยากจะเหนียวรั้งไว้ๆ นี่คือ สมุทัย นี่คือการค้นหา พอต้นหานั้นเข้าไปเพิ่มไปขยายให้ทุกข์มันเพิ่มขึ้น ไปขยายให้ทุกข์นี้มัน เหยียบย่ำหัวใจได้มากขึ้น แต่บอกว่าทุกข์มันจะไม่มี ทุกข์จะไม่มี มันจะไม่มีมาจากไหนก็มันเป็น ความจริง มันเป็นความจริงอันหนึ่ง แต่เรามีคุณธรรมในหัวใจเราต่างหากละ เรามีสังฆธรรม เรามี หัวใจเป็นธรรมขึ้นมา ธรรมอันนี้มันจะเข้าไปบรรเทา

คู่มือเวลาคนเขาทุกข์เขายากขึ้นมา เวลาเขาติดน้ำ เวลาเขาติดน้ำเขาทุกข์เขายากของเขาเนะ เวลาคนเขาไปแจกของ แจกอาหารนะ ก็ข้ามไปข้ามมา ไปแจกทางนั้น ไปแจกทางนี้ ตัวเองนั่งอยู่นั่นนะมันทุกข์ระทมขนาดไหน? เราเองก็ประสบความสำเร็จขนาดนี้แล้ว เขาจะมาช่วยเหลือกิจการแล้วเขาก็มองไม่เห็น เขาข้ามไปข้ามมา ตัวเองอมทุกข์ขนาดไหน?

นี่ตัวเองก็ทุกข์อยู่แล้ว เห็นไหม ความทุกข์ที่เราเผชิญอยู่ ที่มันลำบากลำบากก็ลำบากอยู่แล้ว แล้วเขาจะมาช่วยเหลือกิจการเรา เขาก็มองข้ามเราไปอีก เขามองไม่เห็นเรามาก มันจะน้อยเนื้อต่ำใจขนาดไหน? มันจะเอาความทุกข์เหยียบย่ำหัวใจเราขนาดไหน? แต่ถ้ามันมีกรรม เห็นไหม มันมีกรรมเป็นเครื่องเสียวยา ทำไมเขาไม่เห็นเราล่ะ? ทำไมเขาเห็นคนอื่นล่ะ? ทำไมเขามองข้ามเราไปล่ะ? ทำไมเหตุการณ์ทำให้เราไม่ได้รับสิ่งนั้นล่ะ? แต่ถ้าเราเข้าใจสิ่งนั้นแล้วเราก็ช่วยเหลือตัวเอง นี่เวลาบุญกุศลมันเป็นแบบนี้ ถึงเวลาถึงคราวแล้วจะมีคนมาช่วยเหลือกิจการ

เราอยากช่วยเหลือคน เราอยากจะทำคุณงามความดี เห็นไหม เวลาเราไปทำขึ้นมามันประสบความสำเร็จไหมล่ะ? เวลาเราไปทำความจริงของเรา มันจะเป็นความจริงไหม? นี่เวลารอดเขาไปช่วยเหลือ ไปโดนเรือใบ ไปโดนต่างๆ นี่เราจะไปช่วยเหลือคน คนที่จะไปช่วยเหลือกิจการกันมันต้องมีคนส่งเสริมสิ ทำไมเขาขัดขวางล่ะ? ทำไมเขามีแต่ขัดขวาง เขาทำให้มีความเสียหายไป นี่วัดหัวใจคน

ถ้าหัวใจคน เห็นไหม หัวใจคนถ้ามันไม่กระทบสิ่งใด มันก็ไม่แสดงอะไรออกมาหรอก แต่ถ้ามีผลประโยชน์เข้ามามันแสดงออกแล้ว ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ทางชื่อเสียง ผลประโยชน์ต่างๆ มันแย่งชิงกัน แย่งชิงบนอะไร? แย่งชิงบนความทุกข์ยากของคนอื่นไง มันไปแย่งชิงบนความทุกข์ยากของคนอื่นนะ ถ้ามันไม่แย่งชิง เห็นไหม ความดีก็คือความดีไง

นี่คนเราเวลามันติดคุณงามความดี ติดดี มันแย่งชิงคุณงามความดีกัน แล้วความดีเราทำ ความดีของเรา เห็นไหม นี่เขาต้องกล่อมเกลี้ยงเกลี้ยงคุณนะ เวลาหัวใจของเรา เราต้องบ่มเพาะ เวลาเราเลี้ยงคน เราดูแลคนนะ เราจะบ่มเพาะให้คนเป็นคนดีขึ้นมา ถ้าคนเป็นคนดีขึ้นมา เวลาในบ้านเรือนของเรา เรามีลูกมีเต้าขึ้นมา ถ้าลูกเต้าของเราเป็นคนดี ลูกเต้าของเราไม่เป็นภาระของสังคมเราก็ปลื้มใจ แต่ลูกเต้าของเราเป็นภาระสังคมขึ้นมาล่ะ? เห็นไหม เราบ่มเพาะคนเราให้เป็นคนดี นี่สังคมมันก็เกิด ต่างคนต่างเป็นคนดีขึ้นมาสังคมเราจะเข้มแข็ง

นี่พูดถึงเรื่องสังกมณะ แล้วคุณิ เวลามันเกิดเหตุภัยพิบัติต่างๆ มันกระทบขึ้นมา มันแสดงออกมาด้วยจิตนิสัย ด้วยกิเลสต้นหาคความทะยานอยาก ด้วยจิตใจที่โอบอ้อมอารี ด้วยคนที่เสียสละ อยากช่วยเหลือเจือจานเขา มันน่าเห็นใจนะ บางคนเป็นผู้ประสบภัยอยู่แล้ว ก็ยังไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยคนอื่น เห็นไหม เขาก็ทุกข์ของเขาอยู่แล้ว เขาก็ทุกข์ของเขา ทำไมเขามีจิตใจที่จะไปช่วยเหลือคนอื่นอีกล่ะ? ไ้เราก็คือทุกข์ของเรา เราก็คือเดือดร้อนของเรา แล้วเราทุกข์ของเรา เราก็น้อยเนื้อต่ำใจของเรา ถ้าจิตใจมันมีคุณธรรมเป็นที่พึ่งอาศัย นี่คือการบ่มเพาะขึ้นมา

ฉะนั้น เวลาเราจะประพฤติกปฏิบัติขึ้นมาเราก็คือต้องบ่มเพาะใจของเราเหมือนกัน เวลาเราบ่มเพาะใจของเรา เห็นไหม เวลาเราตั้งสติขึ้นมาเพื่อจะรักษาใจของเรา ทำไมมันคิดออกนอกกลุ่มนอกทางล่ะ? ทำไมมันคติน้อยเนื้อต่ำใจล่ะ? มันก็เหมือนคนติดน้ำท่วมนั่นแหละ เวลาเขาติดน้ำท่วมเขาก็ทุกข์ของเขาอยู่แล้ว เวลาเขามาสงเคราะห์สงหา เขามาช่วยเหลือเจือจานเขาก็มองข้ามเราไป ไปแจกคนนั้น แจกคนนี้ เราก็นั่งเสียใจอยู่นั่น

ไ้เราจะภาวนาของเรา นะ นี่เวลานั่งสมาธิภาวนา ทำไมใจมันไม่สงบซักที? ทำไมคนนั้นเขาทำได้? ทำไมคนนี่เขาทำได้? มันก็เหมือนคนติดเกาะนั่นแหละ มันก็มีความทุกข์อยู่นั่นแหละ แต่ถ้ามันมีสติปัญญาของสิ่งนี้มันอยู่ที่ว่าเขาได้ฝึกฝนของเขามา เขาทำของเขา มา คุณิพระโพธิสัตว์ เวลาเป็นพระโพธิสัตว์เสียสละต่างๆ เวลาเสียสละ เห็นไหม เสียสละชีวิต เสียสละต่างๆ เพื่อหมู่คณะ เพื่อต่างๆ นี่สิ่งนั้นมันสร้างสมมา ฉะนั้น เวลามาตกทุกข์ได้ยาก

นี่เวลาพระโพธิสัตว์ตกทุกข์ได้ยากหรือ? อย่างว่าแต่พระโพธิสัตว์เลย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว พรหมณ์นิมนต์ไว้ให้ไปจำพรรษาแล้วล้มใส่บาตร แล้วเกิดเภทภัย มันเกิดทุกข์ภัยไม่มีอาหาร ชาวบ้านเขาก็เดือดร้อนอยู่แล้ว พระบิณฑบาตนี้ทุกข์ยากมาก จนพระโมคคัลลานะทนไม่ไหวเลยนะ พระโมคคัลลานะบอกว่าจะจับมือพระทั้งหมดเหาะไปบิณฑบาตอีกทวีปหนึ่งเลยละ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ยอม ไม่อนุญาตๆ จนพ้นจากพรรษานั้นไป

นี่ขนาดว่าเวลาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วนะ ฉะนั้น เวลาสิ่งที่เกิดขึ้นมา นี่สิ่งที่ยังเกิดขึ้นมันเป็นเพราะอะไร? เพราะมันเป็นวิบากกรรม เห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน เวลาเดินไปที่นิพพาน ไปกับพระอานนท์ นี่เวลาไปถึงกลางทางบอกว่า

“อาานนท์ เรอปุสังฆาฎิเป็น ๔ ชั้นเถิด เราจะนอนพักเราเหนื่อยเหลือเกิน เราหิวกระหาย น้ำมาก ไปตักน้ำให้เราดื่มที”

พระอาานนท์จะไปตักน้ำนะ เกวียนเพิ่งผ่านไป น้ำนั้นขุ่นมาก พระอาานนท์ละล้าละลึงๆ กลับมาบอกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก

“อาานนท์ เรากระหายเหลือเกิน”

พระอาานนท์บอก “ให้ไปฉันข้างหน้าเถิด น้ำข้างหน้าจะใสกว่านี้”

“อาานนท์ เรากระหายเหลือเกิน”

พระอาานนท์ไปตักด้วยความจำใจ พอจะตักขึ้นมา ด้วยฤทธิ์น้ำนั้นใสเฉพาะที่ตักนั้นนะ นี้ พระอาานนท์ตื่นเต้นมาก เวลาไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

“สิ่งที่ไม่มี ไม่เคยเป็น มันก็ได้เป็นขึ้นมาแล้ว ทำไมมันเป็นอย่างนั้นล่ะ?”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “มันเป็นกรรมเก่าของเรา กรรมเก่าของเราตั้งแต่อดีต เราเคยเป็นพ่อค้าโคต่าง เวลาโคจะกินน้ำ เกวียนข้างหน้าเขาผ่านไป แล้วเราสงสารโคของเรา เราก็อยากให้โคของเรากินน้ำสะอาด ดึงไว้ไม่ให้กิน” นี่กรรมมันให้ผลมา เห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหิวกระหายน้ำ เกวียนก็ผ่านไป

นี่พูดถึงเวลากรรมมันมา มันมาของมันอย่างนั้นแหละ ถ้าเวลามาอย่างนั้น แต่นี้เป็นเรื่อง กรรมใหม่? แต่มันไปสั้นไหวในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไหม? ทำไมพระอาานนท์เห็นถึงตื่นเต้น ตื่นเต้นว่าสิ่งนั้น สิ่งที่ไม่เคยมีไม่เคยเป็นมันเป็นขึ้นมาแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ตื่นเต้นสิ่งใดเลย สิ่งที่มีมันเคยมีเคยเป็น มันเป็น เห็นไหม มันเป็น เพราะอะไร? มันเป็นเพราะอะไร? องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอธิบายให้พระอาานนท์ฟังหมดแหละ นั่นเพราะทำมา สิ่งที่ทำมาเวลาตกทุกข์ได้ยาก เกิดเภทภัยต่างๆ มันก็จะมีคนช่วยเหลือเอื้องาน

อันนี้พูดถึงการดำรงชีวิตนะ แต่เวลาเราพูดถึงการประพฤติปฏิบัติล่ะ? ถ้าการประพฤติปฏิบัติใหม่? นี่เวลาความสะดวกสบาย ความคล่องตัวของหมู่คณะ ของครูบาอาจารย์แต่ละองค์ เป็นบุญวาสนาของท่าน เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติของเรามันก็เป็นข้อเท็จจริงของเรา เวลา

บอกว่าเอานิพพานของครูบาอาจารย์มาให้เรา เราเอาไหม? เราก็ไม่เอาเพราะไม่ใช่ของเราใช่ไหม? เราก็อยากได้ของเราเอง

เราอยากได้ของเราเอง เวลาจิตใจเราทุกข์เราอยาก นี่เราทุกข์เราอยาก เราอยากให้อะไรจิตใจของเราสุขสบายขึ้นมา จิตใจของเราผ่อนคลายขึ้นมา จิตใจของเราชำระกิเลสของเราเอง เป็นของเราเอง เวลาปฏิบัติเราก็ต้องปฏิบัติเอง ฉะนั้น เวลาครูบาอาจารย์เราที่ท่านประพฤติปฏิบัติ ที่ได้สะดวกสบายของท่าน ท่านก็ทำของท่านมา นี่เวลาท่านทุกข์อยาก ท่านผ่านวิฤทธิของท่าน ท่านก็ทำของท่านมา ฉะนั้น เวลาเราจะทำของเรา เราก็ต้องมีความเข้มแข็งของเรา ทำเพื่อประโยชน์กับเรานะ

ฉะนั้น เวลาเพื่อประโยชน์ของเราเราต้องเข้มแข็ง ถ้าเราเข้มแข็งขึ้นมา สิ่งที่เราอยาก ทุกข์มันยาก มองจากข้างนอกมันเป็นประโยชน์หมดคนะ เห็นไหม เขาว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ ถ้าจิตใจที่เป็นธรรม มองสิเวลาคนเขาทุกข์เขาอยากนะ พอได้รับสิ่งของที่แจกรื่องให้ๆ รื่องห่มรื่องให้เลย ไม่มีใครเคยมาดูแล ไม่มีใครเคยมาดูแลนะ เขาตื่นตันใจของเขาเวลาเขาได้ แต่ก่อนที่เขายังไม่ได้เขาทุกข์ไหม? เขาทุกข์ระทมหัวใจไหม? แต่พอเขาได้ของบิ๊บนี่เขารื่องให้ห่ม ไม่มีใครมาดูแล ไม่มีใครมาดูแล นี่เวลาเขาได้เขามีความสุขของเขา เวลาเขาได้เพราะเขาช่วยเหลือของเขา

นี่พูดถึงการช่วยเหลือเจือจกันจากทางโลก แต่เวลาประพฤติปฏิบัติมันเป็นปัจเจกตั้งเป็นสันตวิสุทธิโกลในหัวใจของเรา ถ้ามันช่วยเหลือเจือจกันได้นะ ครูบาอาจารย์เราท่านจะผ่าตัดหัวใจของเราเลย ผ่ากลางอกเลยแล้วเอาธรรมะยัดใส่เข้าไป มันเป็นไปไม่ได้หรอก ถ้าเอาธรรมะยัดเข้าไปมันก็เป็นไปไม่ได้ใช่ไหม? นี่เพราะอะไร? เพราะมันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมเราต้องขวนขวายของเรา เราต้องฝึกฝนของเรา ประสบการณ์ของเรา

เหมือนคนทำงานเป็น ดูโคสิ วัว ควาย เห็นไหม ถ้าเป็นวัวควายเนื้อขายได้ราคาหนึ่ง แต่ถ้าวัวควายเขาฝึกจนใช้งานได้ที่ราคาหนึ่ง การฝึกขึ้นมา ฝึกขึ้นมาเป็นอะไร? มันเป็นนามธรรม เป็นกิริยาที่การฝึกขึ้นมามันได้เป็น จิตใจที่เราฝึกขึ้นมา เราฝึกขึ้นมาด้วยการกระทำ สติเราก็ฝึกขึ้นมา มีสมาธิเราก็ฝึกขึ้นมา มันเหมือนวัวเหมือนควายที่เขาฝึกใช้งานเป็น จิตใจที่มันฝึก มันใช้งานได้ มันปฏิบัติได้ เห็นไหม มันปฏิบัติได้ๆ มันทำของมันได้ เพราะมันทำของมันได้เราก็ทำของเราขึ้นมา ถ้าทำขึ้นมาก็เป็นของเราใช่ไหม? ถ้าเป็นของเราขึ้นมา

นี่ไปบ่มเพาะ เราเลี้ยงดู เราบ่มเพาะ เราถนอมหัวใจเรามา เราพัฒนาของเรามา สิ่งใดที่ไม่ดีคัดออกๆ เพราะมันเป็นเรื่องธรรมชาติ กิเลสเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง กิเลสมันเกิดมากับใจทั้งหมด เพราะมันมีกิเลสมันทำให้เราเกิดขึ้นมา นี่กิเลสเกิดขึ้นมาเป็นอนุสัยอยู่ในหัวใจ แล้วเรามาฝึกหัด เราเอาธรรมะ เอน้ำอมตธรรม นี่คัดแยกๆ คัดแยกแล้วฝึกฝนขึ้นมา อย่าไปนั่งคอดกณะ อย่าไปนั่งคอดกเหมือนคนติดเกาะ นี่เสียใจมาก เวลาเขามาช่วยเหลือก็ผ่านไปผ่านมา

เวลาคนติดเกาะ เห็นไหม เวลาเครื่องบินมันบินมา เขาเห็นนะ? อู๋ ธิบกระโดดโดดเดินจะให้เครื่องบินมันมองเห็นเรา จะได้ช่วยเหลือเรา เครื่องบินก็ผ่านไป นั่งคอดกเลยนะ เครื่องบินก็ผ่านมา ก็เครื่องบินเขาค้นหาอยู่ แต่หาเราไม่เจอ ไอ้เราก็ตั้งใจเห็นเครื่องบินมารีบแสดงตัวใหญ่เลยให้เครื่องบินมันมองเห็น มันมองไม่เห็น นี่เขาก็ช่วยเหลือเจือจาน เขาอยากจะช่วยอยู่ แต่เขามองไม่เห็น

หัวใจเรา เห็นไหม เรามีสติปัญญาขึ้นมา เราก็อยากจะช่วยเหลือหัวใจของเราอยู่ เราอยากช่วยเหลือ อยากกระทำ อย่างน้อยเนื้อดำใจ แค่ว่าตั้งใจ เราชวนขวายของเรา มันก็เหมือนคนจะมาช่วยเหลือเขาผ่านไปผ่านมา แต่เราก็ช่วยเหลือตัวเรา เราทำของเรา เราทำใจของเรา เราทำใจของเรา เพื่อประโยชน์กับเรา

มองข้างนอกแล้วก็มองข้างใน ถ้ามองข้างในนี้โลกเป็นแบบนี้ วิกฤตมันเป็นอย่างนี้ ทุกคนทุกข์ยากไปกันหมดแหละ แล้วเราก็เสียต้ายโอกาส ถ้าไม่มีวิกฤตแบบนี้ขึ้นมา ประเทศชาติเราจะเจริญกว่านี้ จะมั่นคงกว่านี้ แต่เวลาย้อนกลับไป เห็นไหม มันเคยเกิดขึ้นมาแล้ว นี่สมัยที่น้ำท่วมใหญ่ก็เคยเกิดขึ้นมาแล้ว นี่ก็เกิดขึ้นมาอีก แล้วจะเกิดไปข้างหน้า แล้วชีวิตเราล่ะ? เราจะประสบพบเห็นอย่างนี้อยู่ไหม?

นี่คือผลของวิภวัญญู โลกนี้เป็นอจินไตย อจินไตยที่เราจะคาดหมายไม่ได้เลย นี่มันจะหมุนของมันอยู่อย่างนี้ โลกนี้เป็นอจินไตย แล้วมันก็แปรสภาพของมันอยู่ตลอดเวลา นี่ผลของวิภวัญญู การเกิดการตายซ้ำๆ ซากๆ เห็นไหม นี่เห็นแล้วคิด ไซ้ บอกว่าชีวิตก็ทุกข์ยากพอแรงอยู่แล้วจะปฏิบัติอะไร?

ถ้ามันปฏิบัติอะไร หรือว่าเรามีหลักมีเกณฑ์ ชีวิตนี้ก็ทุกข์ยากอยู่แล้ว แต่มันไม่ทุกข์ยากแบบเต็มไม้เต็มมือแบบนี้ไง มันทุกข์ยากแต่มันแบ่งแยกได้ มันวางได้เป็นบางเรื่องบางราวไง ไอ้มัน

ทุกข์เต็มๆ ทุกข์เต็มไม้เต็มมือเลย แต่ถ้าปฏิบัติธรรมขึ้นมาแล้วมันก็ทุกข์ แต่มันมีหัวใจ มันมีสัง
กรรม มันมีสังกรรมให้เราแบ่งแยก ให้เรากัดแยก

ฉะนั้น ถ้าเห็นคุณประโยชน์อย่างนี้ เวลาเราบอกว่านี่ก็ทุกข์เต็มทีแล้ว ทำหน้าที่การงาน
หาอยู่หากินก็ลำบากเต็มที่อยู่แล้ว อะไรยังต้องทำอย่างนั้นอีกหรือ? แต่ถ้าทำแล้วมันได้ประโยชน์
ตรงนี้ไง ตรงที่เจอวิกฤติขึ้นมามันก็ไม่ทุกข์ร้อนไปแบบเขาไง แต่ถ้ามันไม่ได้ทำอะไรมา เพราะ
เราหวังว่าเราก็ทุกข์อยู่แล้ว เราก็ทำอยู่แล้ว เราก็ครึ่งๆ กลางๆ อยู่อย่างนี้ไง แล้วเราก็นอนในวิภว
อยู่อย่างนี้ แล้วเราก็เจ็บปวดอยู่อย่างนี้

นี่เลือกกัดแยกเอา ถ้าเราศึกษาธรรมแล้วมีจิตใจมีหัวใจที่เราอยากประพฤติปฏิบัติ มีหัวใจ
ที่เราต้องการอริยสัจ ต้องการสัจจะความจริงเพื่อมาผ่อนคลาย เพื่อมาบรรเทาทุกข์ในหัวใจของ
เรา เราจะได้ ถ้าเราไม่คิดอย่างนั้นนะ นี่เวลากิเลสมันพุด เห็นไหม เวลาไม่มี ทำงานก็ยุ่งอยู่
แล้ว ชีวิตนี้ยุ่งยากไปหมดเลย ทำไมต้องหาเรื่องให้ยุ่งยากมากขึ้นไปอีก

หาเรื่องให้ยุ่งยากขึ้นไปอีกเพื่อฝึกใจ เหมือนโคเหมือนควายฝึกให้มันใช้งานได้ ฝึกให้มัน
ใช้งานเป็น มันจะมีคุณสมบัติในตัวของมัน จิตใจที่มันฝึกดีแล้ว จิตใจที่มันได้มีการฝึกฝน เห็น
ไหม ฝึกดีแล้วเราจะไม่ทุกข์ไม่ยากไปกับเขา มีช่องทางพอมิทางออกเพื่อประโยชน์กับเรา นี่คือ
สังกรรม นี่คือความจริง เราพิสูจน์ได้โดยการกระทำของเรา เอวัง